

Günəl Natiq

(Hekayə)

Kazım kişi qonşu kənddən qaydanda şər qaralmışdı. Ona görə kəsə yolla getməyi qərara aldı. Şər qarışanda gözden-könüldən uzaq bu yerdən keçmək bir az təhlükəli idi, amma qansının danlağından çəkinən Kazım kişi nəyin bahasına olursa- olsun evə tez yetişmək istəyirdi.

Qıraç yolun yoxşundan üzünə-şağı yürüyəndə kişinin gözünə qaraltı göründü. Əvvəl yolçunu xof basdı, bir az yaxına gələndə gördü, bu bir qadın cəsədidir, görünür canavar parçalamışdı, hətta gecenin qararlığında da qadının üstündəki qara don seçilirdi...

Onlar üç qardaş idilər. Böyükəri Davud biğ yeri tərleməmiş anası Məsumə arvadın təkidilə ailə qurmuşdu, qızın da 14 yaşı yenəcə tamam olurdu. Rayonun bir az çağdaş olan yazı-pozu əhli qınamışdı bu evliliyi. Elə toya da həmin o yazı-pozu əhli gəlməmişdi, öz təbirləncə desək, tədbiri boykot eləmişdilər. Düzü, Davudun atası Mövsüm kişi bu "boykot eləməyin" nə demək olduğunu bilməsə də, öz ələmində gənc yaşda oğul evləndirməyin nə demək olduğunu yaxşı bilirdi. Birincisi, uşağın (evlənen oğlanın yəni) ayağı evə-ocağa bağlanırdı. İkincisi, gözü "onun-bunun artığında qalmayıb", öz halalının üstündə olurdu. Üçüncüsü, bir az yekələndirdi, özündə məsuliyyət hiss edirdi. Dördüncüsü Mövsüm kişi bunlar haqqında fikirləşməyə macal tapmamışdı Davudun ailəsi dağılmışdı. Özü də elə dağılmışdı ki, tikəsi ələ gəlməmişdi. Məsələ burasında idi ki, toydan bir neçə ay sonra Mövsüm kişinin gəlini bir oğlana qoşulub qaçmışdı. Demə, öz məktəb yoldaşını, istəklisiymiş, əhd-peyman eləyibmişlər ki, ölsək də bir yerdə öləcəyik. Elə bu niyyətlə də ailələrini, böyüklərini, bütün el-obanı gözə alıb qaçmışdılar. Qızın atası söz vermişdi ki, xəyanətkarları tapsa öldürəcək. Bakının ucqar məhəllələrindən birində tapmışdı da. Amma öldürməyə qıymamışdı. Qız da nə qışqırıb köməyə adam çağırmış, nə də qaçıb gizlənməyə cəhd etmişdi. Eləcə atasının gözlərinin içinə baxmışdı. Özü də elə baxmışdı ki, ancaq işığa, günəşə, göy üzünə elə baxarlar. Kişi başa düşmüşdü ki, məğlub olub, əli etəyindən uzun evə qayıtmışdı, evdəkilərə də tapşırırmışdı ki, qızı da, bu məsələni də birdeflik unutsunlar.

Davud bir neçə gün havalı-havalı gəzmiş, sonra Mövsüm kişinin nəsihətlərini, Məsumə arvadın yalvarışlarını eşinə almayıb Rusiyaya getmişdi. Əslində, niyyəti baş

götürüb uzaqlara getmək, hər şeyi unutmək idi. Əvvəl həmkəndlilərinin yanında fəhləlik eləmiş, işin çəmini-qaydasını, sirlərini öyrəndikdən sonra müstəqil işə başlamışdı. Atası o vaxt deyirdi ki, kiçik ticarət daha çox qazanc gətirir. O da kiçik ticarətlə işini böyütmüş, mağaza açmış, öz işinin sahibi olmuşdu.

Mövsüm kişiylə Məsumə arvad daha oğullarını geri qaytarmağa cəhd göstərmişdilər. "Evə – ocağa yığmaq istədik də, nə oldu", deyib "Allaha əmanət etmişdilər". Davud da işlərini yerbəyer etdikdən sonra özünə bab bir tatar qızıyla evlənmiş, bu evlilikdən qıyıqgöz, sarışın üç oğlu dünyaya gəlmişdi. Məsumə arvad oğlunun Rusiyadan göndərdiyi şəkilləri öpüb bəyirə basdıqdan sonra ən fəxri yerə – servantin şüşəsinə keçirib göz dolusu seyr edirdi. O qədər baxırdı ki, gözünü qıyır, sarışın uşaqlar yurd yerinin günəşindən yanıb, qaralıb doğma övladlara oxşayırdılar. Məsumə arvadın dünyaya olan sevgisi indi servantin o üzündən ona baxırdı. Mövsüm kişinin bu sevgini paylaşmağa gücü yetməmişdi. Onun əbədi sevgisi Aşıq Veysel demiş, artıq qara torpaq idi. Məsumə arvad məzarlıqda onu hər ziyarət edəndə bu gerçəkliyi anlayırdı.

İndi Məsumə arvadın nigaranlılığı ortancıl oğlu Yaqub sarıdan idi. Düzü Davudun başına gələnlərdən "başına gələn başmaqçı olar" deyib çox irəli durmurdu. Elə bu səbəbdən idi ki, Yaqub hələ ki, subaylığa soltanlıq deyirdi. İşsiz-gücsüz gəzib-dolaşır, kənd mərkəzində dostlarıyla yığışib domino oynayır, pivə içirdi. Gecədən xeyli keçəndən sonra darvazadan içəri keçəndə itlər hürüşür, Məsumə arvad da o tərəf-bu tərəf qurcalanırdı.

Kənddə gözaltı etdiyi qızlar vardı, amma arvadda xof əmələ gəlmişdi, hər qıza potensial xəyanətkar kimi baxırdı. Hər birinin yerinə, duruşuna, baxışına göz qoyur, özlüyündə qərar çıxarırdı, "hansı yuvanın quşu olduğunu" müəyyən edirdi. Arvad əməlli-başlı "psixoloq" olmuşdu, birçə dəfə baxmaqla öz hökmünü çıxarırdı. Axır vaxtlar Əsliylə göz-gözü gəlirdi, bunun da səbəbini özlüyündə anlayırdı.

Əslinin özündən başqa iki bacısı vardı. Atası illər əvvəl vəfat etmişdi. Anası həyətdəki təsərrüfatdan gələn qazanla ailəni saxlayırdı. Bakıda müştəriləri vardı, həftədə bir dəfə meyvə tərəvəzlərdən bağlama bağlayıb Bakıya yola düşürdü. Əsli belə vaxtlarda kənd mərkəzinə yollanar, cavanların çox olduğu yerlərdə görünməyə çalışırdı. Qızın yaşı keçirdi, yaşları çoxdan ailə-uşaq sahibiydi. Əslinin erə getmək üçün lazımı "göstəricilər" yox idi. Nə xüsusi gözəlliyi, nə ağır oturmaq gəlməyi, nə də bütün qəbahətləri ört-basdır edəcək varlı ailəsi vardı. Başına özü çarə qılmalydı, başqa yolu yox idi. Bir neçə dəfə rəhmətlik Davud kişi-

Əsliyə. Arvadlar əlini-əlinə vurur, başını yelləyir, kişilər isə ağzını marçıldadıb tamarzi-tamarzi arıncıca baxırdılar.

Gəlin gələn gündən on gün sonra Yaqub evin kişisi olduğu məsuliyyətini anlamış, iş dalınca Bakıya üz tutmuşdu. Xırda-para malların alveriylə məşğul idi. Ucuz dükanlardan aksesuarlar alıb şəhərin mərkəzində baha qiymətə satırdı. Topdansa satış mağazalarında diqqət çəkməyən aksesuarlar, oyuncaqlar şəhər mərkəzinin rəngli ab-havasında modern görünürdü. İşinə elə aludə olmuşdu ki, qumar da, içki də yaddan çıxmışdı. Amma unutmadığı bir şey var idi, o da arvadı Əsliyə olan sevgisiydi. Gündə neçə kərə Əsliyə zəng edir, gün ərzində nə etdiyiylə maraqlanırdı, onuz boğazından loxma keçmədiyini deyirdi. Əsli də işvəylə gülür, naz edirdi, amma bir Allah bilirdi ki, o anda Əsli nəyə gülür və niyə gülür.

Məsumə arvad birçə sonbeşiyi Əli sarıdan arxayın idi. Bilirdi ki, özü kimi oxumuş, tərbiyəli birini alıb ona gəlin eləyəcək. Allah elə bil ürəyindən keçəni eşitmişdi, Əlini "halalsüdəmmiş" ürgah eləmişdi. Güllü rayon mərkəzində Əsliyə bərabər kənd təsərrüfatı texnikumunda oxuyurdu. Güllünün tək is-

du. İstər-istəməz baxışlar qadının arıncıca dikildi. Qara donlu qadın xəfif addımlarla toya gələnlərin önündən keçib toy sahibinin yaxın qohumları üçün nəzərdə tutulan oturacların birində əyləşdi. Məsumə arvadın əli havada qaldı. Bu qadının kim olduğu iki nəfərə sirr deyildi. Gəlin gətirən gündən kəndin bütün dedilər-qodularının ağırlığına qatlaşan Məsumə arvad, bir də bu qara donlunun hər bir titrəyisini ciyərlərində hiss edən Yaquba...

O gündən dedi-qodular seyrəldi. Hicablı gəlin haqqında kimsə danışmağa cəsarət eləməzdi. El içində deyirdilər ki, hələ namaz da qılmağa başlayıb. Sonra bu haqda ümumiyyətlə danışmağı artıq he-sab eləyib (ən çox da o "gözəgö-rünməzdən" çəkinib) söhbətə xitam verirdilər.

Yaqub təzədən iş dalınca Bakıya getmişdi. Əsli axşamlar qara donunu geyinib məscidə gedirdi, yolda onu görənler ehtiramla salamlayırdı, arıncıca dönüb baxmağa cəsarət etmirdilər. Qara dona hamının sayqısı vardı.

...Kazım kişinin ucqar məhəllədə qara donluya rast gələcəyi gün Əsli adətli üzrə məscidə getmişdi. Axşam düşür, qadın isə evə gəlmək bilmirdi. Gecə qararlığında şər xofu vardı. Məsumə arvad doq-qazdan çıxıb gözlerini yola zilləyir, sonra başını yelləyə-yelləyə yə-ni-dən içəri girirdi. Yaqubun zəngləri cavabsız qalmışdı, Əsliyə zəng çatmırdı.

Yoldan-izdən əl-ayaq çəkilib ətrafdan insan hənirtisi kəsildə yolun üstündə Kazım kişi görüldü Qara donludan- Əsliyə xəbər gətirmişdi...

Yaqubu bu hadisədən sonra kənddə gördüm deyən olmadı. Heç Əslini son mənzilə yola salmağa da gəlmədi. Eləcə hamının həyatından çəkilib gəldi. Daha onu gördüm deyən olmadı. Elə bil, ölüb yerin içinə girdi. Görünür, onun üçün ən yaxşısı elə bu idi.

Məsumə arvadın ümidləri qurduq kimi onu paralayanda Güllü qaynanasının qucağına nur topu kimi oğlan uşağı verdi. Məsumə arvad öləne qədər bu körpənin qoxusu onun həyanı oldu.

Mövsüm kişinin ocağı Əsliyə Güllüyə əmanət idi. Zaman keçdikcə reallıq "həddini aşır", Güllünün kənd romantikası əvvəlki cazibəsini qeyb edirdi. Kənd təsərrüfatıyla bağlı yeni layihələr qəbul edilmirdi. Artıq buna ehtiyac yox idi. Bu layihələr olsa-olsa bir-iki təsərrüfat ərazisinə xeyir gətirməyə yarayardı.

Allı-güllü arzularda gerçəkliyin girdabına dalmışdı. İnnən belə yaşanlar Əsliyə Güllüyə vicdanı olmayan yalan kimi görünürdü.

İkisi də yorğun düşmüş, bir-birindən soyunmuşdu. Adı insanlıq münasibətlərinə də gücləri qalmamışdı. Depressiyada olan Güllü Əslinin qara donunu geyinib güzgünün qabağına keçir, dünyanın sonunu təsəvvür edib özlüyündə ovunurdu.

Axşamların birində əynində uzun qara don olan Güllünü Əslinin köhnə gəlinlik otağında tavandakı ipdən asılmış vəziyyətdə tapdılar. İntihar etmiş qadın gəlini anlayın olmasa da, qınayan da olmadı.

Güllünü el adətliylə dəfn edib qayıdan kənd camaatını qara donlu müqəvva qarşıladı. Tanış donu görən camaatın tükü ürəşsə də, bunu tale bir gərdişi kimi qəbul edib sakitləşdilər. Kəndçilərdən biri onu müqəvva geydirib şər ruhları qovmaq üçün doq-qazının yanına sancmışdı...

Səhifəni hazırladı: Tural Turan